

*Ki bontotta dohány szagú hajad?
Inged lehuzni kinek volt szabad?
Szőrös, eres karjába ki temette
fejed, s vállad fogak közé ki vette?
Ki velt gyümölcsöt rajtad, szúrós, kórón
ki dermesztett meg csontjaidig forrón?
Te letagadtad, hogy az éjszakát
ki férfi ágyában mulattad át.
Szerelmes éjnek túl nagy lett az ára
édes ringyó, május gyöngyvirága!*

*Látod Nastase, az elitelt
csak egyszer csókolt meg úgy igazán
de akkor ám azon az éjszakán
a kése kis madárszivedig ért.*

A Z É B R E D É S

Irta: I. BABEL

Összes ismerősünk, minden ügynök, boltos, bankhivatalnok és a tengerészeti irodák alkalmazottai, mind zenére tanították gyerekeiket. Szüleink nem találtak semmi kiutat egyéni létük számára s gyermekeik szerencséjére alapították a jövőt. Odesszát még jobban hatalmába kerítette ez az örület, mint a többi várost. És tény, hogy városunk több évtized alatt az egész világ koncert-termeinek szállította a csodagyerekeket. Misa Elmann, Gabrilovics — Odesszából valók. Nálunk indult utnak Jasa Haifetz is.

Mihelyt egy gyerek elérte a negyedik vagy ötödik évet, anyja Zagurszky mesterhez vitte. Zagurszkynek csodagyermek-gyára volt, csipkésnyakú, lakkcipőjű zsidó törpék gyára. Moldavanka nyomorúságos lakásaiban és a Vén Bazar büdös udvaraiban fedezte fel őket. Zagurszky csak ép' az egyszerűbb alapfogalmakra tanította meg őket. Aztán a pétervári Auer professzorhoz küldték őket. E kerekfejű embervakarcok lelkében, nagyszerű harmónia élt. Hires virtuózok lettek. És az én apám is azt akarta, hogy utánozzam őket, noha túl voltam a csodagyermeki koron — majdnem tizennégy éves voltam —, de olyan voltam satnya természetemmel), mint valami nyolc éves fiúcska.

Elvittek Zagurszkyhoz. Nagyapám iránti tiszteletében beleegyezett, hogy csak egy rubelt kér leckénkint. Nagyapám, Lévi Ichok a város gunytárgya és egyszersmind disze volt. Cilinderben, elképzelhetetlen cipőben sétált az uccán és a legbonyolultabb ügyeket oldotta meg. Megkérdezték tőle, mi a gobelin, miért árulták el a jakobinusok Robespierret, hogyan gyártják a műselymet, mi a császármetszés? Nagyapám mindezekre a kérdésekre meg tudott felelni. Az ő tudása iránti tiszteletében egyezett bele Zagurszky, hogy csak egy rubelt Vesz óránként. S csak nagyapám iránt érzett félelmében foglalkozott velem, mert nem sok nézett ki belőlem. Ugy csikorogtak a hangok, mint a vasreszelék. Szinte a szivemet tépték. De apám jól tartotta magát. Otthon folyton Misa Elmannról beszéltek, Misáról, akit maga a cár mentett fel a katonai szolgálat alól. Gabrilovics szülei két házat vettek

Pétervárott. Nagy vagyont szereztek szüleiknek a csodagyerekek. Atyám is dicsőségre vágyott.

— Az nem lehet, — suttogták az emberek, akik az ő pénzén ebédelték — nem lehet, hogy egy ilyen nagyapa unokája...

Nekem azonban más járt az eszemben. Miközben a hegedűgyakorlataimmal cincogtam, a kottatartóra Turgenyev és Dumas könyveket raktam és oldalról-oldalra faltam őket. Nappal mindenféle történeteket meséltem a cimboráknak és éjjel leirtam őket. Az írás öröklődő foglalkozás volt családjamban. Lévi Ichok, aki öregségére egy kissé ütődött lett, egész életén keresztül egy *A fejélen ember* című históriát írt. Én is ráütöttem.

Hegedűtokomat és kottámat cipelve hetenként háromszor vánszorgtam el Zagurszkyékig, ahol a fal mentén hisztérikusan áradozó zsidó nők ültek és óriási hegedűket szorongattak térdeik között.

A szentély ajtaja megnyílt. Zagurszky szobájából nagyfejű, hajlottnyakú, vörösfoltos, epileptikus pirral borított gyerekek támolyogtak ki. Az ajtó becsapódott, elnyelte a következő törpét. A fal mellett énekelt tüdejét kikiabálva és dirigált a művésznykkendő, vereshajú, pipaszárlábú professzor. E szörnyűséges lutri igazgatója pengetett kantilénák kísérteteivel népesítette be a Moldavankát és a Vén Bazár negyed sötét zsákuccáit. Ebből a zenéből csinált azután Auer professzor csillogó sikert. Nekem semmi keresni valóm nem volt ebben a társaságban. Őseim hangjából én más sugalmazást vettem ki.

Első lépéseim nehezek voltak. Egy szép napon hegedűtokommal és tizenkét rubellel megterbelten léptem ki hazulról, a pénz egyhavi leckedij volt. Végigmentem a Nezsinszky-uccán. Ahelyett, hogy Zagurszkyhoz mentem volna, felmentem a Tiraszpolszky-uccán és a kikötőben találtam magam. Ott töltöttem el a lecke óráit. Így kezdődött a felszabadulás. Nem láttak többé a Zagurszky várószobájában. Fontosabb dolgok jártak a fejemben. Osztálytársammal, Nemanovval azt a szokást vettük fel, hogy felmentünk meglátogatni a „Kensington”-ra mister Trottibern nevű öreg matrózt. Nemanov, aki egy évvel fiatalabb volt nálam, nyolc éves korától kezdve a legbonyolultabb ügyekkel foglalkozott. Kereskedelmi zseni volt és minden reményt beváltó karriert ért el. Jelenleg New-Yorkban milliomos, a General Motors Co. igazgatója. Nemanov magával cipelt engem is, mert csendesen engedelmeskedtem neki. Csempészett pipákat vett mr. Trottiberntől. Ezeket a pipákat Lincolnban gyártotta az öreg tengerész tesvére.

— Gentlemen, — szólott hozzánk mr. Trottibern, — emlékezzenek vissza arra, amit mondok: mindenkinek magának kell csinálni a gyerekeket. Szériapipát szivni, annyi, mint szájba venni a klistélyt... Tudják ki volt Benvenuto Cellini? Egy mester. Lincoln testvérem beszélhetne róla maguknak. Testvérem senkit sem akadályoz meg az életben. Meg van azonban győződve arról, hogy sajátkezűleg kell gyártani a gyerekeket és nem másra bízni... Lehetetlen, hogy ne legyünk vele egy véleményen, gentlemen...

Nemanov Trottibern pipáit eladta a bankigazgatóknak, külföldi konzuloknak, a gazdag görögöknek. Persze száz százalékos haszonnal.

A lincolni mester pipái: egy-egy költemény. Mindegyikbe egy gondolatot, az örökkévalóság egy cseppjét faragta. A szárán sárga szem csillogott; a dohántartó szatinbőrrel volt bevonva.

— Nem lehetünk vele nem egy véleményen, gentlemen... A névát nehéz hullámai mind jobban elválasztottak otthonról. A Praktieszkykötőből a molóra mentem. Ott, egy homoktöltésen nyüzsögtek a gát

fickói. Reggeltől-estig bukdácsoltak az uszályok alá lopták ebédre a kókuszdiót, s várták, hogy mikor jön egy sor görögdinnyével telt bárka Clerszomból vagy Kamenkából. A megkaparintott dinnyéket az öszszekötő vasköteleken törték ketté. Álmaimnak az volt a vágya, hogy megtanulok uszni. Szégyeltem bevallani ezeknek a napégette fickóknak, hogy jólehet Odesszában születve tiz éves koromig nem láttam a tengert s tizennégy éves koromban nem tudtam uszni. Mily' későn tanultam meg a hasznos dolgokat! Gyermekkoromban olyan életet éltem, mint valami bölcs. Ahogy nőttem, kezdtem a fákra mászni...

Elérhetetlen dolog volt számomra az uszás. Összes őseim viz-iszonya, a spanyol rabbik és a frankfurti kereskedők félelme a fenék felé húzott. A víz nem tartott fenn. Összekarcolva, tele piszkos vízzel, visszamentem a parthoz a hegedűmhöz. Bűnöm fegyveréhez voltam kötve és magammal vittem azt. A rabbik küzdelme a tengerrel egészen addig tartott, amíg a környék vizeinek istene, *Az odesszai Hírek* című lap korrektora, Efim Nikitics Szmolics meg nem szánt. Az atléta természetű férfiú szívében szájalom élt a zsidó gyerekek iránt. Egész tömeg angolkóros vakarcsnak parancsolt. Nikitics Moldavanka poloskák-kal teli házaiban szedte fel őket; kivitte a tengerhez, beletemette a homokba, tornáztatta őket, vízbement velük, énekelni tanította őket és a nap meredek sugaraiban sütkérezve mesélt nekik halász- és állattörténeteket. A felnőtteknek azt mondta Nikitics, hogy ő egy természetfilozófus. A zsidó gyerkőcök majd meghaltak neveltükben, amikor mesélt. Csaholtak és cirógatták magukat, mint a kis kutyák. A nap kúszó vörös foltokkal hintette be őket, minek következtében egészen gyik-szinűek voltak.

Az öreg figyelmesen nézte viaskodásomat a hullámokkal. Észrevette, hogy semmi remény sincs arra, hogy valaha is megtanuljak uszni, belefogadott a szívébe. Vig szíve egészen velünk dobogott. Nem vágyott semmire, nem volt mohó, nem nyugtalankodott. Rézbőrű vállaival, öreg gladiátorfejével, kicsit görbés bronz-lábaival úgy feküdt köztünk a móló megett, mint a petróleum- és görögdinnye vizek uralkodója. Szerettem ezt az embert, mint ahogyan egy hisztériás és fejfájós gyermek szerethet egy atlétát. Nem hagytam el és igyekeztem, hogy hasznára legyek.

— Hé te! — mondta nekem, — ne mozgolódj folyton... Erősítsd meg az idegeidet. Az uszás jön majd magától... Hogyan? A víz nem tart fenn? Miért ne tartana fönn?...

Látva kinlódásom, Nikitics összes tanítványai közül egyedül velem tett kivételt. Meghívott, hogy menjek el hozzá széles és tiszta padlás-szobájába és megmutatta kutyáit, sündisznáját, teknősbékáját és galambjait. Mindeme kincsekért egy tragédiát vittem neki, amit előző este írtam.

— Biztos voltam benne, hogy irdogálsz — mondta Nikitics. — Olyanok a szemeid... Többnyire sehova sem nézel...

Elolvasta írásaimat, vállait huzogatta, végigsimogatta kemény fehér fűrtjeit, járt egyet.

— Azt kell hinnem — mondotta vontatottan, minden szó után megállva, — hogy valami isteni szikra van benned...

Kimentünk az uccára. Az öreg megállott, erősen elkezdte ütni botjával a járdát és rámszegezte tekintetét.

— Mi hiányod van? A fiatalság nem baj. Idővel elmulik... A természet érzése hiányzik belőled.

Rámutatott a bottal egy verses törzsű alacsony levézetű fára,

— Milyen fa ez?

Nem tudtam.

— Mi nő ezen a **bokron**?

Ezt sem tudtam. Az Alexandrovszky sugárut kis terén mentünk át. Az aggastyán minden fára rámutatott botjával, vállonragadott, ha egy madár szállt arra és kényszerített a hang megkülönböztetésére.

— Melyik madár énekel?

Nem tudtam semmit sem válaszolni. A madarak és fák nevei, csoportbeosztásuk, hova repülnek a madarak, merről kél a nap, mikor leg-erősebb a harmat, mindez előttem ismeretlen volt.

— És még van merszed irni?! Az olyan ember, **aki nem él a természetben**, mint valami kő vagy madár, soha életében nem fog irni valamire valót... Tájékeid kulisszákra hasonlítanak. Az ördögbe is, mire gondoltak szüleid tizennégy évig?

Otthon az ebédnél nem nyultam az ételhez. Nem ment le torkomon.

— A természet érzése — gondoltam, — Istenem, miért nem gondoltam rá?... Hol lelek egy embert, aki megmagyarázza a madarak hangját és a fák neveit? Mit tudok róluk? Az orgonát felismerném, de csak, ha virágzik. Az orgona és az akác. Tele van velük a Deribazovszkaja és a Frecseszkaja ucca...

Ebéd alatt apám valami újabb történetet mesélt Jasa Haifetzről. Találkozott Mendelsohnnal, Jasa nagybátyjával a Robin kávéház mellett. Állítólag 800 rubelt kap a fiu, ha játszik. Számítsátok ki, mennyit tesz ez ki, ha tizenötször játszik havonta.

Kiszámoltam. Tizenkétezer rubel havonként. Számolás és szorzás közben kitekintettem az ablakon. A kis cementezett udvaron a szél által könnyedén lobogtatott csuklyás vállgallérral, puha kalapja alól kilógó veres fürtökkel, botjára támaszkodva, ünnepélyesen jött zenetanárom, Zagurszky. Nem lehet mondani, hogy túlságosan észrevette távollétem. Több, mint három hónapja, hogy a tenger fövényén maradt a hegedűm.

Zagurszky közeledett az ajtóhoz. A cselédbejárat felé rohantam. Be volt zárva még az este óta, mivel félték a tolvajoktól. Akkor bezártam magam a klozetba. Egy félóra múltán az egész család előtte csoportosult. A nők sirtak. Nagyanym zsiros vállaival dörzsölte az ajtót és zokogva csuklott. Apám hallgatott. Aztán nagyon csendesen és szabatosan beszélni kezdett, úgy ahogyan még sohasem beszélt életében.

— Tiszt vagyok, talán? — mondta. — **Földem** van. Vadászni járok. A parasztok bért fizetnek a majorokért. Elküldöm a fiamat a kádétiskolába. Nem kell törődnöm vele...

Elhallgatott. Az asszonyok felszuszogtak. Aztán egy óriási ütés hullott a klozetajtóra. Apám teljes erejével nekiesett és lendületet véve kezdte rám törni az ajtót.

— Tiszt vagyok, — üvöltötte. — Vadászni szoktam... Megölöm... Az akasztó kiugrott, de volt még egy retesz, amit valami szeg tartott. Az asszonyok a földre estek; lábánál fogva rángatták apámat, aki egészen dühöngő őrült módjára igyekezett kiszabadulni.

Erre a zajra apám öreg anyja is odajött.

— Gyermekeim, — **mondta neki jiddisül**, — **nagy bajban vagyunk**. Határtalan bajban. Még csak az hiányzik, hogy vért ontsunk házunkban. Nem akarok itt vért látni...

Apám nyögött. Távozó lépteket hallottam... A retesz az utolsó szegen lógott.

Egész az éj beálltaig erődömben maradtam. Mikor mindenki lefe-küdt, Bobka néni elvitt nagymamámhoz. Az ut hosszú volt. A holdfény ismeretlen bokrokat és névtelen fákat világított meg... Egy láthatatlan madár hangja hallatszott, aztán csönd. Talán elaludt? Miféle madár lehetett? Hogy hívták? Van-e harmat este?... Hol van a Nagy Medve csillagzat? Merről kél a nap? A Posta uccán mentünk. Bobka erősen fogta a kezemet, nehogy elszökjem. Igaza volt. Menekülésre gondoltam.

(Ford. Bajomi Endre).

A PALESZTINA - KÉRDÉS HÁTTERE

Irta: UJVÁRI LÁSZLÓ

A palesztinai események, amelyeknek útját rombolások és terror-cselekmények egész sora jelzi és egyaránt szólnak zsidóknak, angoloknak, az európai közvélemény előtt módfelelt homályosan tükrözik vissza az arab felkelés valódi célját és szándékát. A dolgok magyarázatát csak még jobban elburkolja az arab főmuftinak az a nyilatkozata, hogy az arab mozgalom kizárólag a zsidók ellen irányul és a legtávolabbról sem az angolok ellen, akikkel békében és barátságban akarnak élni, mert kormányzatuk ellen a világon semmi kifogásuk sincs. „Az egész arab mozgalom kizárólag az ujonnan érkezett zsidók és a zsidó bevándorlás ellen irányul. Mi sohasem ismertük el a Balfour-deklarációt” — mondta *Hadzsi Emin el Husszein*, a jeruzsálemi főmufti egy magyar újságíró-nak adott nyilatkozatában¹ — és egyben leszögezte, hogy megtagad minden közösséget a merénylőkkel, akiknek semmi kapcsolata a szervezett nemzeti mozgalommal.

Husszein főmufti megszólalása nem lehet meglepő azok előtt, akik a legtávolabbról is figyelemmel kísérik az arab mozgalmakat. A régebbi arab megmozdulásokban is jelentős szerepet vitt a Husszein-család pártja, amely a palesztinai mohamedán arabság egyházfője: a jeruzsálemi főmufti, Hadzsi Emin el Husszein köré csoportosul. Az arab politikának irányítása még ma is családi alapon történik az arab nép patriarchális berendezésének következményeképpen és így kerül a néhány arab politikai csoport közül a Husszein-párt a mostani nemzeti ellen-állás élére.

A főmufti nyilatkozata túlságosan is átlátszó diplomáciát takar, amidőn az angolok iránti meglegedést hangsúlyozza. És mivel színvál-lásról beszélni nem lehet, a főmufti nyilatkozata nem szolgálhat más célt, minthogy fokozza a homályt, amely az egész Palesztina-kérdést beborítja. Hiszen kötdomású, hogy Palesztinában csaknem valamennyi arab párt az abszolút arab nacionalizmus és az idegen uralom elleni harc álláspontján áll. Végső fokon a husszeinisták is könyörtelenül angolele-tenesek és így annál gyanutkeltebb a főmufti angolbarát kijelentése. De ellentmondás ütközik ki különben is a megállapításaiból. Hogyan lehet-nek az arabok meglegedve az angolokkal és hogy van az, hogy nincs kifogásuk az angolok politikája ellen, ha sohasem ismerték el a Balfour-deklarációt, amit az angolok emeltek érvényre és tették alapjává Pa-lesztina-politikájuknak?

1. Faragó László: Beszélgetés Hadzsi Emin el Husszeinnel, az arab felke-lés vezérével. — Megj. Pesti! Napló, 1936. június 19.